

KESKKONNAAMET

Erki Vaguri
OÜ Inseneribüroo STEIGER
Erki.Vaguri@steiger.ee

Teie 16.11.2023

Meie 15.12.2023 nr 7-11/23/23244-3

Jalase MKA soode veerežiimi taastamise projekt

Austatud Erki Vaguri

Esitasite Keskkonnaametile kooskõlastamiseks Jalase maastikukaitseala soode veerežiimi taastamistööde ehitusprojekti¹. Taastamistööde eesmärgiks on luua läbi kuivenduskraavide sulgemise eeldused ja aidata kaasa rabadele (7110*), siirde- ja õõtsiksoodele (7140), liigirikastele madalsoodele (7230), siirdesoo- ja rabametsadele (91D0*) ning soostuvatele ja soo-lehtmetsadele (9080*) iseloomuliku taimestiku liigilise koosseisu ja struktuuri kujunemisele ning taastumisele arvestades võimalusel kaitsealuste liikide elupaikade eelistustega. Lisaks aidata kaasa huumustoiteliste järvede ja järvikute (3160) säilimisele ning rikutud, kuid taastumisvõimeliste rabade taastumisele (7120).

Projekti ala paikneb Jalase maastikukaitseala Sõbessoo sihtkaitsevööndis, Kõrvetaguse sihtkaitsevööndis ja Jalase piiranguvööndis. Jalase maastikukaitseala kuulub Jalase loodusala² koosseisus Natura 2000 võrgustikku.

Kõrvetaguse sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa-, soo- ja niidukoosluste ning kaitsealuste liikide elupaikade säilitamine³. Sõbessoo sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsa-, soo- ja niidukoosluste säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse⁴. Jalase piiranguvööndi kaitse-eesmärk on maastikuilme säilitamine ja kaitsealuste liikide kaitse⁵.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus, koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ja loodusliku veerežiimi taastamine⁶. Kaitseala kaitse-eeskirjas on vajaliku tegevusena sätestatud, et Kõrvetaguse ja Sõbessoo sihtkaitsevööndis on sookoosluse taastamiseks vajalik kraavide sulgemine ning puu- ja põõsarinde harvendamine⁷.

Keskkonnaamet andis seisukoha kraavide likvideerimise kavatsusele 31.03.2021 kirjaga nr 7-9/21/3344-3. Kirjas palus Keskkonnaamet kaasata eksperdid sinisamblale ja metsisele avalduva

¹ Töö nr 21/3483

² EELIS kood RAH0000334

³ Vabariigi Valitsuse 29.03.2018 määrus nr 27 "Jalase maastikukaitseala kaitse-eeskiri" § 9 lg 1

⁴ Vabariigi Valitsuse 29.03.2018 määrus nr 27 "Jalase maastikukaitseala kaitse-eeskiri" § 9 lg 3

⁵ Vabariigi Valitsuse 29.03.2018 määrus nr 27 "Jalase maastikukaitseala kaitse-eeskiri" § 14

⁶ Vabariigi Valitsuse 29.03.2018 määrus nr 27 "Jalase maastikukaitseala kaitse-eeskiri" § 10 lg 2 p 2, 4 ja 8

⁷ Vabariigi Valitsuse 29.03.2018 määrus nr 27 "Jalase maastikukaitseala kaitse-eeskiri" § 11 lg 2

mõju hindamiseks. Asjakohased eksperthinnangud on koostatud ja lisatud projektile ning eksperthinnangutega ja Keskkonnaameti seisukohtadega on töö koostamisel arvestatud.

Järgnevalt märkused projekti kohta:

1. Allikasoodele eriti iseloomulike taimeliikide nagu koldjas selaginell, lõhnav käoraamat ja Russowi sõrmkäpp puhul tuleb arvestada seda, et veerežiimi mõjutavad allikasoodes nii rabadest peale valguv vesi, kui soo teises servas asuvad allikad. Allikaid ei ole antud uuring käsitletud. Kõrvetaguse idapoolsem kraav, mis suubub kraavi K-1, läbib väga heas seisus koldja selaginelli ning teiste allikasoo taimeliikide kasvukohta. Vesi sellesse allikasoose tuleb Latsi allikatest, mis asuvad kraavist idas, metsa ääres astangu all⁸. Kuna selle väikese kraavi servas kasvab palju koldjat selaginelli⁹, siis pole kraavi sulgemine tammidega võimalik ilma liigi isendeid kahjustamata. Koldja selaginelli 2018. aasta inventuuris on kirjutatud, et tegemist on väga heas seisus asurkonnaga ja kraavil K-2 pole negatiivset mõju liigile. Teadmata on kraavi sulgemise mõju, mistõttu pole vajadust väikesele kraavile paisude rajamiseks. Kaaluda võiks vaid kraavi K-1 suubumise kohas voolu takistuse tekitamist, mis vee äravoolu aeglustaks. Selleks peab vee liikumise ja ajalise dünaamika põhjal hinnangu andma. Ei tohiks taimi liiga pikalt vee alla jätta. Peaks jääma võimalus allikavee loomulikuks liikumiseks ja äravooluks. Palume projektis täpsustada kavandatava tegevuse mõju koldja selaginelli kasvukohale.
2. Kõrvetaguse taastamisala K-1 ja K-2 kraavide kokkusaamispiirkonnas on alpi võipätaka leiukoht¹⁰. See on kaardistatud 1999. aastal, kuid leiukoha kirjelduses on öeldud, et taim asus kraavi ääres. Selle leiukoha lähedal on lõhnava käoraamatu leiukoht samast aastast. Soovitav on sealt puistu eemaldada, kuid mitte lõhkuda kraavi kaldaid ega neisse kohtadesse rajada tamme.
3. Sinisamblale on projekteerimisel tellitud eksperthinnang Kai Vellakult, kus on toodud liigi elupaiganõudlused ja levik Jalase peakraavi kaldal. Jalase peakraav saab alguse ning osaliselt kindlasti ka toite Sõbessoo kaguosa väljavooludest. Allikalist toidet märgib ka ekspert, kuid konkreetset allikat pole seal teada. Oleks vaja teada, kas sissevoolude sulgemisel võib muutuda veerežiim selles kraavis. Sealne puistu aitab hoida peakraavi ümbruses sobivat mikrokliimat. Seega on põhjendatud osade sissevoolukraavide suudmealade jätmine töödest välja. Sissevoolukraavide sulgemise positiivne mõju avaldub tõenäoliselt rabast valguva vee pikemaajalises ühtlases nõrgumises kraavi, negatiivne võib aga olla see, et veevool väheneb üldiselt ja kraav võib hakata taimestuma ja mudastuma. Selle kohta ekspert hinnangut ei ole andnud. Mainitud on sobiva niiskusrežiimi tähtsust või vähemalt soodustavat mõju. Kui veerežiimi uuringute tulemusel on võimalik, siis tuleks prognoosida, kuidas või kas sissevoolukraavide paisutamine Jalase peakraavi veehulkasid mõjutab ning, kas see veerežiimi muutus võib liiki kahjustada, kuigi sinisammal otseselt kuivamist ei karda.
4. Tabelis 8.1 toodud märkused mõjude osas rohu- ja rabakonnadele ei ole õiged. Rohu- ja rabakonnale on mõjud positiivsed pigem selle tõttu, et looduslikud üleujutusosalad püsivad kauem ja pakuvad soodsamaid sigimistingimusi. Rajatavad augud tõenäoliselt sigimisveekogudeks ei kujune, kui neid pole selleks spetsiaalselt kujundatud. Vanad turbavõtukohad on vahel olnud konnadel sigimisveekogudeks ja tõenäoliselt kraavide sulgemine seda võimalust isegi parandab. Rohukonnad talvituvad kiirevoolulistest või allikalistest kraavides, ojades ja jõgedes, mis talvel ei külmu. Madalad lombid selleks ei sobi.

⁸ EELIS ürglooduse objekt id. -1926721848

⁹ EELIS kood KLO9307523

¹⁰ EELIS kood KLO9300624

5. Sõbessoo kaguosa taastamisel on III kaitsekategooria sambla helleri ebatähtlelik leiukoht¹¹ (kaardistas Kai Vellak, koodinaadid sinisambla eksperthinnangus), mida pole projektis mainitud. Liik kasvab umbes kraavi K-40 piirkonnas kuuse lamatüvel. Liigi leiukohas tuleb jätta lamatüved alles, mitte neid nihutada ja ümber keerata.

Keskkonnaamet on seisukohal, et kavandatud veerežiimi taastamine aitab kaasa Jalase maastikukaitseala kaitse-eesmärkide saavutamisele, luues sookoosluste säilimiseks ja taastumiseks soodsad tingimused ning läbi koosluste taastamise luuakse soodsad tingimused ka seal elavatele liikidele ja maastikuilme säilimisele.

Arvestades eelnevat ei ole Keskkonnaametil vastuväiteid Jalase maastikukaitseala soode veerežiimi taastamistööde ehitusprojektis kavandatud tegevusele juhul, kui projekti täpsustatakse vastavalt eeltoodud märkustele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Meeli Kesküla

juhtivspetsialist

looduskasutuse osakond

Olavi Randver 525 4935

olavi.randver@keskkonnaamet.ee

Ilona Lepik 520 1087

ilona.lepik@keskkonnaamet.ee

¹¹ EELIS kood KLO9403351